
Решение

Карар

2024 елның 27 декабре

Чистай шәһәре

№38/3

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.4 статьясы, Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының Чистай шәһәр Советы

КАРАР ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын әлегә карарга 1 нче кушымта нигезендә расларга.
2. Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районы Чистай шәһәр башкарма комитетына Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеген шәһәр төзелешен проектлауның расланган жирле нормативларын территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасында күрсәтелгән нормативлар расланган көннән алып биш көннән дә артмаган срокта урнаштырырга.
3. Әлегә карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (pravo.tatarstan.ru) һәм Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының рәсми сайтында (chistopol.tatarstan.ru) бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә).
4. Әлегә карарның үтәлешен тикшереп торуны законлылык, хокук тәртибе һәм депутат эшчәнлеге мәсьәләләре буенча даими депутат комиссиясенә (О.В. Добронравова) йөкләргә.

Чистай муниципаль районы
Чистай шәһәре башлыгы

Д.А. Иванов

Татарстан Республикасы
Чистай муниципаль районы
"Чистай шәһәре" муниципаль
берәмлеге Советының
караына кушымта
№ _____

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЧИСТАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ
"ЧИСТАЙ ШӘҺӘРЕ" МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕН
ШӘҺӨР ТӨЗЕЛЭШЕН ПРОЕКТЛАУНЫҢ
ЖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ

2023 ел

Эчтәлек

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР	4
2. ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ ..	6
4.1. Торак зоналары территориясен тәэмин итүнең исәп күрсәткечләре.	8
4.6. Шәһәр җирлегенең мәгълүмат һәм элементә объектлары өлкәсендә җирле әһәмияттәге объектлары.....	13
4.7. Идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә шәһәр җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары.....	14
4.9. Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге объектлары.....	17
4.11. Транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының җирле әһәмияттәге объектлары муниципаль район чикләрендәге һәм шәһәр җирлекләренең торак пунктлары чикләреннән тыш.....	19
4.12. Территорияләрне тәзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә шәһәр җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр	23
4.13. Шәһәр җирлегенең халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендәге җирле әһәмияттәге объектлары.	23
4.13.1. Шәһәр җирлеге халкының электр белән тәэмин итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.	23
4.13.2. Шәһәр җирлеге халкының жылылык белән тәэмин итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	25
4.13.3. Шәһәр җирлеге халкының газ белән тәэмин итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.	25
4.13.4. Су белән тәэмин итү объектларында шәһәр җирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	26
4.13.5. Су бүлөп бирелгән объектларда шәһәр җирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	26
5. ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ МАТЕРИАЛЛАРЫ.....	27

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеген шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының норматив-хокукий актлары нигезендә эшләнгән.

Әлеге нормативлар белән жайга салынмаган мәсьәләләр Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән «Техник жайга салу турында» 2002 елның 27 декабрдәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә жайга салына.

Әлеге нормативлар, оештыру-хокукий рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районы «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыручы шәһәр төзелеше эшчәнлегенең барлык субъектлары өчен мәжбүри.

Шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге нормативлар шәһәр жирлеге халкының жирле әһәмияттәге жирлекләре объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре җыелмасын; мондый объектларның шәһәр жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләрен билгели.

Авыл жирлеге халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рәхсәт ителә торган территория дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре билгеләнә торган жирлекнең жирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

- халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су чыгару;
- торак пунктлар чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, жирлекнең жирле әһәмияттәге транспорт объектлары;

– социаль яклауга мохтаж гражданның хоукларын тээмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше;

- мәдәният, массакуләм ял итү, ял итү;
- мәгълүматлаштыру һәм элемтә;
- физик культура һәм массакуләм спорт;
- көнкүреш калдыкларын жыю һәм алып китү, төзекләндерү һәм яшелләндерү;
- ритуаль хезмәтләр күрсәтү;
- социаль тээмин итү һәм социаль яклау.

Нормативлар түбәндәге өлешләргә үз эченә ала:

– төп өлеш (авыл жирлегә халкының жирле әһәмияттәге объектларының тээмин ителешенәң минималь мөмкин булган дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре; мондый объектларның авыл жирлегә халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре);

– нормативларның төп өлешендәге исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары;

– нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;

– рекомендации к определению нормативной потребности населения сельского поселения в объектах местного значения поселения, размещению указанных объектов;

- «Чистай шәһәрә» муниципаль берәмлегенәң кыскача характеристикасы.

2. ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ

Әлеге нормативларда билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеген территорияль планлаштыру документларын әзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда, муниципаль берәмлек территориясенә карата эшләнә торган территорияне планлаштыру документларын эшләгәндә кулланыла.

Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлегә турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

Муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлегә, жирлекнең халык белән тәэмин ителешенәң минималь мөмкин булган дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре һәм муниципаль берәмлек халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан уңайлы булу дәрәжәсенәң әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән исәп-хисап күрсәткечләре үтәү өчен мәжбүри булып тора.

Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтама бирелгәннәрне гамәлдән чыгарганда һәм (яисә) үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылган нормаларга таянырга кирәк.

3. ЧИСТАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ "ЧИСТАЙ ШӘҺӘРЕ" МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНӘ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКА

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре»

муниципаль берәмлегенә кыскача характеристика, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында белешмәләр, муниципаль берәмлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицада китерелгән.

1 нче таблица

Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлегенә кыскача характеристика

№ т/б	Күрсәткеч атамасы	Характеристика
1	«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясенә Татарстан Республикасы һәм муниципаль район структурасында урнашуы	«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасының үзәк өлешендә, Чистай муниципаль районының төньягында урнашкан һәм Булдырь, Данауровка, Чистай, Чистай Выселкасы авыл җирлекләре һәм Балык Бистәсе муниципаль районы белән чиктәш.
2	«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлегенә гомуми мәйданы, га	5915,93
3	Халык саны, барлыгы	74691
3.1	Балалар яше	13638
3.2	Эшкә сәләтле яшьтәге	45448
3.3	Хезмәткә сәләтле яштән өлкәнрәк	15605
4	01.01.2022 елга халык тыгызлыгы, кеше/кв. км	13
5	Торак фонды, кв.м.	1465518,6
6	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше	20
7	Чистай муниципаль районы территориясендә табигать-климат шартлары	
7.1	Климат районы (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	IV
7.2	Сейсмик куркыныч дәрәжәсе (баллар)	6 - 7
7.3	Табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңайлы

4. ТӨП ӨЛЭШЕ. ҖИРЛЕ ӘҖМИЯТТӨГЕ ОБЪЕКТЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЭШНӨҢ РӨХСӨТ ИТЕЛӨ ТОРГАН МИНИМАЛЬ ДӨРӨҖӨСЕНӨҢ ИСӨП КӨРСӨТКЕЧЛӨРЕ, ШӨҺӨР ҖИРЛЕГӨ ХАЛКЫ ӨЧӨН МОНДЫЙ ОБЪЕКТЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ ЯКТАН

**ФАЙДАЛАНА АЛУЫНЫҢ РӨХСӘТ ИТЕЛӘ ТОРГАН МАКСИМАЛЬ ДӨРӘЖӘСЕ
КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ, НОРМАТИВ ИХТЫЯЖ ҺӘМ ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ
БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР.**

4.1. Торак зоналары территориясен тәэмин итүнең исәп күрсәткечләре.

Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаж гражданның торак хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада бирелгән.

2 нче таблица

Торак төзелеше өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (кв. м/кеше).		Халык өчен территориаль мөмкинлекләрнең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
		2022 ел	2030 ел	
1	Шәһәр һәм авыл торак пунктларында торак урыннары	20	30,5	билгеләнми

Искәрмә:

Киләчәккә исәпләнгән күрсәткечләр, 2025, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарның гомуми мәйданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып, төзәтелә.

Торак төзелеше күләмнәренең һәм торак төзелеше типларының исәп күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик хәлне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Торак төзелеше характеры нигезендә 3 нче таблицада китерелгән төзелеш типлары аерылып тора.

3 нче таблица

Торак төзелеше характеристикалары

№ т/б	Торак төзелеш тибы	Төзелеш характеристикасы
1	Аз катлы торак төзелеше	3 катка кадәр биеклектәге индивидуаль утар төзелеше; 3 катны кертеп, 3 катка кадәр булган блоклы торак йортлар белән төзү; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар белән төзү
2	Уртача катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзү
3	Күпкатлы торак төзелеше	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар белән төзелеш

Торак төзелеше типларын бүлөп бирү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлегенең жирдән файдалану һәм төзелешләр

кагыйдэләре белән гамәлгә ашырыла.

Торак пунктларда торак төзелешенең норматив параметрлары 7 СП 42.13330.2016 СНиПның «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*таләпләренә туры китереп билгеләнә.

4.2. Мәдәният өлкәсендә һәм ял итүне оештыру өлкәсендә шәһәр җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары

Мәдәният, массакуләм ял, ял объектларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СП 42.13330.2016 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә билгеләнә (Д кушымтасы).

«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының мәдәният һәм ял итү объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенең, мондый объектларның халык өчен территориаль дәрәжәдә мөмкин булу дәрәжәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

Мәдәният өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге объектлары өчен һәм халыкның ялын оештыру өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рәхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекләренең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Клуб учреждениеләре, шул исәптән:		
	0,2 дән 1 мең кешегә кадәр	1000 кешегә 500 - 300 урын	Транспорт белән барып җитү өчен 60 минут
	1 дән 2 мең кешегә кадәр	300 - 1000 кешегә 230 урын	
2 дән 5 мең кешегә кадәр	1000 кешегә 230 - 190 урын		
2	Шәһәр массакуләм китапханәләре	1000 кешегә 4-4,5 мең саклау берәмлеге; 1000 кешегә 2-3 уку урыны	Транспорт белән барып җитү мөмкинлегенә 30 минут
3	Ял вакытын оештыру һәм һәвәскәр эшчәнлек өчен биналар	1000 кешегә 50-60 кв.м. идән майданы	30 минут җәяүләләр барып җитәрлек
4	Кинотеатрлар	1000 кешегә 25 - 35 утырту урыны	билгеләнми
5	Концерт заллары	1000 кешегә 3,5 - 5 утырту урыны	билгеләнми

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен азрак исәп-хисап күрсәткечен кабул итәргә кирәк.
2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәэмин итүнең социаль гарантияләре дәрәжәсе 2024 елга кадәр гамәлдәге тәэмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

Мәдәният объектларының санын, составын һәм шәһәр торак пунктларында проектлана торган ял вакытын билгеләгәндә өстәмә рәвештә күчеп килүче халыкны 60 минуттан да артык булмаган урынга күчерү өчен билгеләнгән торак пунктлардан исәпкә алырга кирәк.

Шәһәр торак пунктларында укучыларга һәм халыкка жәяүлеләр йөри алу мөмкинлеге чикләрендә 500 метр чамасы файдалану өчен мәдәни-массакүләм һәм физкультура-савыктыру эшен оештыру өчен бердәм комплекслар формалаштыру тәкъдим ителә.

Мәдәният объектлары һәм халыкның ялын оештыру өчен жир кишәрлекләренең күләме проектлауга бирелгән бирем нигезендә билгеләнә.

4.3. Шәһәр жирлегенең физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендәге жирле әһәмияттәге объектлары.

«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының физик культура һәм массакүләм спорт объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенең, мондый объектларның халык өчен территорияль яктан файдалану дәрәжәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

5 нче таблица

Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекләренең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Гомуми файдаланудагы физкультура-спорт заллары	1000 кешегә 80 кв.м идән майданы	60 мин. транспорт белән барып җитәрлек
2	Спорт майданчыгы (уен спорт майданчыгын һәм (яисә) урам тренажерларын, турникларны үз эченә алган яссы спорт корылмасы)	1000 кешегә исәпләнгән һәр кешегә 1 объект, әмма кимендә 1 объект	500 м жәяүлеләр өчен
3	Йөзү бассейннары	1000 кешегә 25 кв.м су көзгесе	60 мин. транспорт белән барып җитәрлек

Халыкның спорт корылмаларына ихтыяжын исәпләгәндә, муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмаларын исәпкә алу тәкъдим ителә.

Әлеге объектларны урнаштыру башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алып, транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнештә булуны күздә тотарга кирәк.

Физик культура һәм массакүләм спорт объектларын мәгариф мәктәпләренең

һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт объектлары белән территорияне кыскарту мөмкинлеге белән бергә алып бару рәхсәт ителә.

Физкультура-спорт корылмалары өчен җир участогы күләмен 1000 кешегә 0,7-0,9 га кабул итәргә кирәк.

4.4. Сәламәтлек саклау өлкәсендә шәһәр җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары.

Сәламәтлек саклау объектларында «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының тәэмин ителеш дәрәжәсенең, мондый объектларның халык өчен территориаль файдалану дәрәжәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

6 нчы таблица

Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рәхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекләрнең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Поликлиникалар, амбулаторияләр, диспансерлар (стационар булмаган)	сменага 1000 кешегә 19,7 кеше килүе	800 м
2	Фельдшерлык яки фельдшер-акушерлык пунктлары	сменага 1000 кешегә 19,7 кеше килүе	Транспорт белән барып җитү мөмкинлеге 30 минут
3	Даруханәләр	1 объект 10 мең кешегә / 50 кв. метр гомуми майданга 1 мең кешегә	500 м хәяүлеләр өчен

Сәламәтлек саклау объектларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары 42.13330.2016 СНиП 2.07.01 - 89 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (Д кушымтасы) һәм башка норматив документлар белән актуальләштерелгән редакциясе нигезендә билгеләнә.

Амбулатор-поликлиника учреждениеләре, стационар булмаган диспансерлар өчен җир участогы күләмен сменага 100 йөрешкә 0,1 га, ләкин объектка кимендә 0,3 га карауны күздә тотарга кирәк. Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре белән поликлиникаларның турыдан-туры күршелеге рәхсәт ителми.

Фельдшерлык-акушерлык пункты өчен җир участогының күләмен 0,2 га итеп кабул итәргә кирәк.

Аптека җир участогының күләмен 0,2 га итеп кабул итәргә кирәк, йә алар төзелгән булырга мөмкин.

4.5. Сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җәмәгать туклануы өлкәсендә шәһәр җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары.

«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен, мондый объектларның халык өчен территориаль яктан уңайлы булу дәрәжәсен 7 нче

таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

Сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекләренең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Кибетләр, шул исәптән:	1000 кешегә 280 (100) кв.м сәүдә мәйданы	күпкатлы төзелештә 500 м, бер, ике катлы төзелештә 800 м
	азык-төлек товарлары	1000 кешегә 100 (70) кв.м сәүдә мәйданы	
	азык-төлек булмаган товарлар	1000 кешегә 180 (30) кв.м сәүдә мәйданы	
2	Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү предприятиеләре	1000 кешегә 9 эш урыны	күпкатлы төзелештә 500 м, бер, ике катлы төзелештә 800 м
	халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен	1000 кешегә 5 эш урыны	
	предприятиеләргә хезмәт күрсәтү өчен	1000 кешегә 4 эш урыны	
3	Базар комплекслары	1000 кешегә 24-40 (7) кв.м сәүдә мәйданы	билгеләнми
4	Жәмәгать туклану предприятиеләре	1000 кешегә 40 (8) урын	күпкатлы төзелештә 500 м, бер, ике катлы төзелештә 800 м
5	Мунчалар	1000 кешегә 5 урын	билгеләнми

Сәүдә предприятиеләренең жир кишәрлекләре күләмнәрен сәүдә мәйданының квадратына карап кабул итәргә кирәк:

- 250 кв.метрга кадәр - 100 кв.м. мәйданга 0,08 га кадәр;
- 250 - 650 кв.м. - 0,08 - 0,06 га 100 кв.м. мәйданга;
- 650 до 1500 кв.м. - 0,06 - 0,04 га 100 кв.м. мәйданга;
- 1500 до 3500 кв.м. - 0,04 - 0,02 га 100 кв.м. мәйданга;
- 3500 кв.м. - 100 кв.м - 0,02 га 100 кв.м. мәйданга.

Предприятиеләрне инженер системалары һәм коммуникацияләр белән автоном тәэмин иткән, шулай ук алар территориясендә ярдәмче биналар һәм корылмалар урнаштырган очракта, кишәрлек мәйданы 50 %ка кадәр артырга мөмкин.

Базар комплексларының жир кишәрлекләре күләмнәрен базар комплексының сыйдырышлылыгына карап 7 кв.метрдан 14 кв.метрга кадәр кабул итәргә кирәк:

- 14 кв.м - сәүдә мәйданы 600 кв.м;
- 7 кв.м - 3000 кв.м. сәүдә мәйданы.

Жәмәгать туклануы предприятиеләре өчен жир кишәрлекләренең күләмен урыннар санына карап кабул итәргә кирәк:

- 50 урынга кадәр утырту урыны - 100 урынга 0,2 - 0,25 га;
- 50дән 150гә кадәр утырту урыны - 100 урынга 0,2 - 0,15 га;

– 150 утырту урыны - 100 урынга 0,1 га.

Көнкүрөш хезмәтә күрсәтү предприятиеләре өчен жир кишәрлекләре күләмен аларның куәтенә (эш урыннары санына) бәйлә рәвештә кабул итәргә кирәк:

- 10нан 50гә кадәр эш урыны - 10 эш урынына 0,1 - 0,2 га;
- 50нан 150гә кадәр эш урыны - 10 эш урынына 0,05 - 0,08 га;
- 150 эш урыны - 0,03 - 0,04 га 10 эш урынына

Мунча өчен жир кишәрлекләре күләме объектка 0,2-0,4 га кабул ителә.

4.6. Шәһәр жирлегенең мәгълүмат һәм элемент объектлары өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлары.

Предприятиеләрне, элемент биналарын һәм корылмаларын, радиотапшыруларны һәм телевидение, янғын сүндерү һәм саклау сигнализациясен урнаштыру, инженерлык җиһазлары системаларын диспетчерлаштыру гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Халыкның мәгълүматлаштыру һәм элемент объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең, мондый объектларның «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен территориаль яктан уңайлы булу дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре 8 нче таблица нигезендә кабул ителәргә тиеш.

8 нче таблица

Элемент объектлары өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекләрнең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгә (микрорайонга)	1 элемент бүлгә 9 - 25 мең кешегә	500 м жәяүлеләр өчен
2	Районнарара почта	1 объект 50 - 70 почта элементәсе бүлгә	билгеләнми
3	Автомат телефон станциясе (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	1 объект 10 - 40 мең номерга	билгеләнми
4	Автомат телефон станциясе	10 АТСка 1 объект	билгеләнми
5	Концентратор	1,0 - 5,0 мең номерга объект	билгеләнми
6	Терәк-көчәйтү станциясе	1 объект 60-120 мең абонентка	билгеләнми
7	Чыбык үткәргеч тапшыруның блог-станциясе	1 объект 30-60 мең абонентка	билгеләнми
8	Яңгыравыклы трансформатор подстанцияләре	10-12 мең абонентка 1 объект	билгеләнми
9	Кабель телевидение техник үзәге	Торак районга 1 объект	билгеләнми

Микрорайон, торак районы элемент бүлгәнең жир участогы күләме, хезмәт

күрсөтүчө халык санына карап, исәпләнә:

- 9 мең кешегә кадәр - объектка 0,07-0,08 га;
- 9 меңнән 18 мең кешегә кадәр - объектка 0,09-0,1 га;
- 20дән 25 мең кешегә кадәр - объектка 0,11-0,12.

Мәгълүматлаштыру һәм элемтә объектларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре майданнарын түбәндәгеләр кабул итәргә кирәк:

- автомат телефон станциясе - объектка 0,25 га;
- автоматлаштырылган телефон станциясендә - объектка 0,3 га;
- концентратор - 40-100 кв.м;
- терәк-көчәйтү станциясе - объектка 01-0,15 га;
- үткәргеч тапшыруның блок-станциясе - объектка 0,05-0,7 га;
- тавыш трансформатор подстанцияләре - объектка 50-70 кв.м;
- кабельле телевидение техник үзеге - объектка 0,3-0,5 га.

Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәгә эчке коммуникацияләр буенча бер үк вакытта хезмәт күрсөтү өчен кимендә өч элемтә операторы тарафыннан кирәкле яшерен эчке коммуникацияләр буенча элемтә челтәрләрен салу күздә тотыла.

Яңа территорияләргә төзөгәндә, граждандар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Предприятиеләргә, элемтә биналарын һәм корылмаларын, радиотапшыруларны һәм телевидение, янғын сүндерү һәм саклау сигнализациясен урнаштыру, инженерлык жиһазлары системаларын диспетчерлаштыру гамәлдәгә норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Элемтә предприятиеләре биналарын күрше предприятиеләргә яисә технологик процесслар булган, зарарлы, коррозияле-актив, жир сөрүчө матдәләр һәм тузан бүлөп чыгару чыганаclarы булган, аларның санитар-яклау зоналарынан читтә өстенлек итүчә юнәлештәге жилләренә беренче ягындагы урнаштырырга кирәк.

Шәһәр ара телефон станцияләрен, шәһәр телефон станцияләрен, телеграф төөннәрен һәм станцияләрен, үткәргеч тапшырулар станцияләрен квартал яки торак пункт микрорайоны эчендә проектларга кирәк.

Элемтә бүлекләре торак төзелеше зонасында урнашырга тиеш.

Элемтә линияләрен «Элемтә линияләре өчен жирләр бүлөп бирү нормативлары» СН461-74 таләпләре нигезендә урнаштырырга кирәк.

4.7. Идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә шәһәр жирлегенәң жирле әһәмияттәге объектлары.

«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль файдалана алырлык дәрәжәдә тәэмин ителешенәң минималь мөмкин булган дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләрен 9 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

Идарә һәм финанс өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рәхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекләренәң максималь мөмкин
--------------	------------------------	---	--

			булган дәрәжәсе
1	Идарә итү оешмалары һәм учреждениеләре	Техник регламентлар нигезендә	Билгеләнми
2	Банкларның бүлекчәләре һәм филиаллары	2-3 мең кешегә операция урыны	500 м

Идарә учреждениеләре оешмалары өчен жир кишәрлекләре күләме бер хезмәткәргә 60-44 кв.м, бинаның катлары 2-3 кат бер хезмәткәргә 44-18, 5 кв. м. - бинаның катлылыгы 3тән 5 катка кадәр исәбеннән кабул ителә. Зур майдан азрак катлы объектлар өчен кабул ителә.

Банклар бүлекчәләренең жир кишәрлеге күләме 3 операция урынын урнаштырганда 0,05 га исәбеннән кабул ителә.

4.8. Торак-коммуналь хужалык объектлары өлкәсендә шәһәр жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары.

Халыкның торак-коммуналь хужалык объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә, мондый объектларның «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен территориаль уңайлылык дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре 10 нчы таблица нигезендә кабул ителәргә тиеш.

10 нчы таблица

Торак-коммуналь хужалык өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекләренең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Кунакханәләр	1000 кешегә 3 урын	билгеләнми
2	Торак-эксплуатация оешмалары	1 объект 20 мең кешегә	билгеләнми
3	Традицион күмү зираты*	1000 кешегә 0,3 га, әмма 40 га артык түгел	билгеләнми

Искәрмә:

*Халык санын, халык санының перспективалы үсешен һәм үлчеләр коэффициентын исәпкә алып билгеләнә.

Кунакханә жир биләмәсенә күләме түбәндәге урыннар саныннан чыгып кабул ителә:

- 25 тән 100 урынга кадәр - 55 кв.м. 1 урынга;
- 100 - 30 кв.м. 1 урынга.

Торак-эксплуатация оешмасының жир кишәрлеге күләме объектка 0,3 га тәшкит итә, икенчел чимал кабул итү пункты объектка 0,01 га тәшкит итә.

Зиратларның жир кишәрлеге күләме халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсен исәпләп, әмма 40 гектардан да артык булмаган күләмдә кабул ителә. Халык санын һәм халык санының перспективалы үсешен исәпкә алып билгеләнә.

Торак-коммуналь хужалык предприятиеләреннән торак йортларның стеналарына, гомуми белем бирү мәктәпләренә, балалар бакчаларына һәм сәламәтлек саклау учреждениеләренә кадәр ераклык 11 нче таблицада күрсәтелгән.

11 нче таблица

Торак-коммуналь хужалык предприятиелереннән торак йортлар, гомуми белем бирү мектепләре, мектепкәчә балалар һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре стеналарына кадәр

Биналар (жир кишәрлекләре)	Торак-коммуналь хужалык предприятиеләре биналарыннан (кишәрлекләре чикләреннән) ераклык, м		
	Торак йортлар диварларына кадәр	Гомуми белем бирү мектепләре, балалар мектепкәчә һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре биналарына кадәр	Су алу корылмаларына кадәр
Икенчел чимал кабул итү пунктлары	20	50	-
Традицион күмү һәм крематория зираты (мәйданы 20 дән 40 гектарга кадәр)	500	500	1000 дән дә ким түгел (су белән тәэмин итү чыганагының санитар саклау пояслары һәм фильтрлау вакыты исәпләүләре буенча)
Традицион күмү һәм крематория зираты (мәйданы 10 дан 20 гектарга кадәр)	300	300	
Традицион күмү һәм крематория зираты (мәйданы 10 гектардан кимрәк)	100	100	-

Икенчел чимал кабул итү пунктларын яшел утыртмалар полосасы белән аерырга һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк.

Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата үлчәнгән яктан урнаштырырга кирәк.

Жирләүнең яңа урыннарын булдыру, гамәлдәге күмү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитария-гигиена экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

Зиратка илтә торган участок түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: 1,5 м тирәнлектә урнашкан коры, уңдырышлы туфрак (комлы, комлы) 1,5 м тирәнлектә һәм аннан да түбәнрәк, туфрак дымлылыгы 6 - 18% чикләрендә туфрак өслегеннән 2,5 метрга тигез булган жир зонасында урнашкан торак пункттан читкә авышлык булырга; 1,5 м тирәнлегендә ачык булган һәм аннан түбәнрәк, туфрак дымлылыгы белән туфрак өслегеннән 2,5 метр ераклыкта булырга тиеш.

Зиратлар территориясендә юл челтәрен, су сиптерү суүткәргечен яки шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

Жирләү участокларының күләмнәрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

Күмү участокларының күләмнәре

Бер дәрәжәдә жирләү саны бер урында	Күмү участогы күләмнәре	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр

1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6/1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

4.9. Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектлары.

Халыкның жәмәгать тәртибен саклау объектлары белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең, мондый объектларның «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен территорияль яктан файдалану дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре 13 нче таблица нигезендә кабул ителергә тиеш.

13 нче таблица

Муниципаль район территориясендә жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рәхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекләренең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Тәртип саклау буенча сайлау пункты	Торак төркеменә гомуми мәйданның 10 кв. метры	800 метр жәяүлеләр йери алырлык

Полициянең участок пункты, кагыйдә буларак, административ участок (микрорайон) үзәгендә урнашырга тиеш.

4.10. Шәһәр жирлегенең көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендәге жирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәэмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер мәйданчыкларын урнаштыру күздә тотыла.

Тиешле күләмдә контейнер мәйданчыкларын билгеләү өчен, контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерларның исәп-хисап күләме аеруча зур белем бирү чорларында калдыкларны фактта туплауға туры килергә тиеш. Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен 14 нче таблицада китерелгән СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СНИП 2.07.01-89 Актуальләштерелгән редакция нигезендә кабул итәргә тиеш.

14 нче таблица

Коммуналь калдыкларны туплау нормативлары

Көнкүреш калдыкларының төрләре	Елына 1 кешегә көнкүреш калдыклары саны	
	кг	литр

Каты: суүткөргөч, канализация, үзөк жылыту һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 – 225 300 – 450	900 – 1000 1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми саны	280 – 300	1400 – 1500
Сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500
Урам, майданнар, паркларның каты көнкүреш калдыкларының 1 кв. метрына смета	5	8

Искәрмә:

Калдыкларны туплау нормаларын зур шәһәр торак пунктлары өчен кабул итәргә кирәк. Эре габаритлы көнкүреш калдыкларын туплау нормаларын каты көнкүреш калдыкларының китерелгән күрсәткечләреннән 5 % күләмдә кабул итәргә кирәк.

Тупланган көнкүреш калдыкларының исәп-хисап күләмен даими рәвештә (һәр 5 ел саен) факттагы мәгълүматлар буенча ачыкларга кирәк.

Каты коммуналь калдыкларны жыю өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 15 нче таблицада күрсәтелгән.

15 нче таблица

Каты коммуналь калдыкларны жыю өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекләрнең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
1	Шәһәр жирлекләре территориясендә ККК жыю объектлары (калдыкларны туплау урыннары)	100%	100 метр

Санитария законнары таләпләрен үтәү максатларында, контейнерлар урнаштыру өчен майданчыклар торак йортлардан кимендә 20 метр ераклыкта, әмма 100 метрдан артмаска тиеш. Транспорт өчен уңайлы керү юллары булган каты коммуналь калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру өчен махсус майданчыклар. Майданчык су үткәрми торган өслекле ачык майданчык проектлана. Майданчыкларның күләме кирәкле санда контейнерлар урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, ләкин 5 тән дә артык түгел.

Махсус техника (ә нәкъ менә транспорт һәм чүп ташу машиналарын жыючы) саны төбәк операторы һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Коммуналь калдыкларның тәүлеклек туплануын, аларны чыгару чорын (тәүлек саен) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын исәпкә алып, контейнерларның тиешле күләме санала (1,1 м³).

Контейнерларның 50% ы сортларга аерылырга тиешле ККК калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга киңәш иткән очракта. Куркыныч ККК (яктырту жайланмалары, терекөмеш, батарея һәм аккумуляторлары (автомобильдән тыш) булган электр лампалары, терекөмешле градусниклар, куллану үзенчәлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстәге)

әйләнә-тирә мохиткә зыян китерми торган, вандалга каршы башкаруда тупланырга тиеш.

Контейнер майданчыкларын урнаштыру урыннары торак территорияләрдә КККны жыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып территорияне санитар чистарту схемасы белән төгәлләштерелә.

Төзелә торган 5 катлы һәм аннан да күбрәк каттагы торак йортларда чүп үткәргечләрне "Торак һәм ижтимагый биналарның һәм корылмаларның чүп-чар үткәргечләре" таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Торак төзелеше территориясендә үзәкләштерелгән су чыгару системасы белән тәэмин ителмәгән сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен, ишегалды үләннәрен карарга кирәк.

Вокзаллар, рекреацион, ижтимагый объектлар территорияләрендә, жәмәгать транспорты тукталышларында, майданнарда һәм урамнарда чүп савытлары урнаштырырга кирәк.

Урманнар арасындагы ераклык 100 метрдан артмаска, торак пунктларның жанлы территорияләрендә 40 метрдан артмаска тиеш.

4.11. Транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә һәм жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының жирле әһәмияттәге объектлары муниципаль район чикләрендәге һәм шәһәр жирлекләренең торак пунктлары чикләреннән тыш.

Шәһәр жирлекләре территориясендә автомобиль транспорты юлы барлык биналарга һәм корылмаларга тәэмин ителергә тиеш.

Административ һәм сәүдә үзәкләре, кунакханәләр, театрлар, күргәзмәләр һәм базарлар тирәсендә шәһәр халкының жәяүлеләр юллары (тротуарлар, майданчыклар, баскычлар) белән тәэмин ителеш дәрәжәсе «пик» сәгатенә жәяүлеләр агымының 0,3 кеше/кв. метрдан артавын тәэмин итү шартларының үтәлешенә туры килергә тиеш; завод алды майданнарында, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар тирәсендә - 0,8 кеше/кв. метрдан артмаска тиеш.

«Чистай шәһәре» муниципаль берәмлеге халкы өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территорияль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә урнашу күрсәткечен 16 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Шәһәр торак пунктларындагы халыкның өлеге объектлар белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре билгеләнми.

16 нчы таблица

Халык өчен жәмәгать пассажир транспорты тукталыш пунктларының территорияль
файдалана алырлык максималь дәрәжәдә булу күрсәткечләре

№ т/б	Объектның исеме	Халыкка территорияль керүнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе (м)
1	Тулаем торак пункт буенча калган пунктлар	500
2	Гомумшәһәр үзәгендә калган пунктлар	250
3	Житештерү зоналарында калган пунктлар	400*
4	Массакүләм ял һәм спорт зоналарында калган пунктлар	800 **
5	Аз катлы торак төзелеше территориясендә эчке элементлар өчен калган пунктлар: яшәү урыннарыннан	200

массакуләм булу объектларыннан	250
--------------------------------	-----

Искәрмә:

* күрсәткеч жәяүлеләр өчен чыгу юлларының үтеп йери торган предприятиеләрдән тукталыш пунктына кадәр мөмкин булган максималь ераклыкны аңлата.

** күрсәткеч массакуләм ял һәм спорт объектынның төп керү урыныннан тукталыш пунктына кадәр жәяүлеләр өчен мөмкин булган максималь ераклыкны аңлата.

Жәмәгать автомобиль транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утырту майданчыклары, пассажирлар өчен павильоннар күздә тотыла.

Тукталыш майданчыкларының киңлеген юлның төп полосаларының тигез киңлегендә, ә озынлыгын - бер мәртәбә тукталучы автобуслар санына бәйле рәвештә, әмма кимендә 10 метр кабул итәргә кирәк.

Халыкның индивидуаль жиңел автомобильләр белән тәэмин ителешенең мөмкин булган минималь дәрәжәсә күрсәткечә 1000 кешегә 351,7 жиңел автомобиль кабул ителә.

Торак фонды категориясенә һәм уңайлыklar дәрәжәсенә карап, жиңел автомобильләрне даими саклау өчен район биналары тарафыннан күчерелә торган минималь дәрәжәдә тәэмин ителешнең исәп күрсәткечләре 17 нче таблицада күрсәтелгән.

17 нче таблица

Жиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмалар белән халыкның минималь тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре

№ т/б	Торак фондының уңайлылык дәрәжәсә буенча тибы	Фатирга автотранспортны, машина урынын саклау
1	Бизнес-класс	2,0
2	Эконом-класс	1,2
3	Муниципаль	1,0
4	Махсуслаштырылган	0,7

Искәрмә:

Селитеб территорияләреннән читтә урнашкан гаражларда жиңел автомобильләр паркының 10%ын сезонлы саклау күздә тотыла.

Гаражлар һәм жиңел автомобильләр куя урыннары өчен жиңел кишәрлекләренең күләмен, катларга карап, бер машина урынына алырга кирәк:

- автомобильләрнең жиңел өсте тукталышлары - 1 машина урынына 25 кв.м; гаражлар өчен:
- бер катлы - 1 машина урынына 30 кв.м;
- ике катлы - 1 машина урынына 20 кв.м.

Социаль, ижтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге объектлар тирәсендә жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковкалау), житештерү һәм рекреация өчен халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре 18 нче таблицада күрсәтелгән.

18 нче таблица

Социаль, ижтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге объектлар янындагы жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковкалау), житештерү һәм рекреация өчен, халыкның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре.

Объектларның аталышы	Исәп берәмлеге	Исәп-хисап берәмлекләренең
----------------------	----------------	----------------------------

		киләсе санына 1 машина урыны күздә тотыла
Дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары учреждениеләре	гомуми мәйдан кв.м	200-220
Административ-идарә итү учреждениеләре, жәмәгать оешмалары биналары һәм биналары	гомуми мәйдан кв.м	100-120
Коммерция-эшлекле үзәкләр, офис биналары һәм биналары, иминият компанияләре	гомуми мәйдан кв.м	50-60
Банклар һәм банк учреждениеләре, кредит- финанс учреждениеләре	гомуми мәйдан кв.м	30-35
Белем бирү үзәкләре, үзешчән ижат үзәкләре, өлкәннәр өчен кызыксынулар буенча клублар	гомуми мәйдан кв.м	20-25
Югары белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мөгариф оешмалары	Бер сменада эшләүче укытучылар, хезмәткәрләр, студентлар	10 студентка 2-4 укытучы һәм хезмәткәр + 1 машина-10 студентка урын
Гомуми белем бирү оешмалары	Объект	Проектлауга бирем буенча, әмма кимендә 2
Мәктәпкәчә гомуми белем бирү оешмалары	Объект	Проектлауга бирем буенча, әмма кимендә 2
Кибетләр (вак сортлы һәм вакпап сату, гирмаркетлар)	гомуми мәйдан кв.м	30-35
Азык-төлек һәм (яисә) азык-төлек булмаган төркемнәргә (сәүдә үзәкләренә, сәүдә комплексларына, супермаркетларга, универсамнарга, универсамнарга, универмага һ.б. вакыт- вакыт ихтыяж товарларының киң ассортименты булган сәүдә билгеләнешендәге объектлар).	гомуми мәйдан кв.м	40-50
Даими базарлар: - универсаль һәм азык- төлек булмаган	гомуми мәйдан кв.м	30-40

- азык-төлек һәм авыл хужалыгы		40-50
Даими рөвештә жәмәгать туклануы предприятиеләре (рестораннар, кафелар)	Утырту урыннары	4-5
Мунчалар	Бер тапкыр килүчеләр	5-6
Кунакханәләр	Урын	5-6
Музейлар	Бер тапкыр килүчеләр	6-8
Кинотеатрлар	Тамаша урыннары	8-12
Китапханәләр, интернет-кафе	Даими урыннар	6-8
Өстәмә-күңел ачу учреждениеләре	Бер тапкыр килүчеләр	4-7
Хастаханәләр	Койкалар	14
Поликлиникалар	Сменага килү	20
Спорт комплекслары һәм трибуналы стадионнар	Урын	25-30
Сәламәтләнדרү комплекслары (фитнесклубалар, ФОК, спорт һәм тренажер заллары)	гомуми мәйдан кв.м	25-55
Жирле һәм район хезмәт күрсәтү дәрәжәсендәге муниципаль балалар физкультура-савыктыру объектлары (150 - 500 кв.м мәйданлы тренажер заллары)	Бер тапкыр килүчеләр	8-10
Махсуслаштырылган спорт клублары һәм комплекслары	Бер тапкыр килүчеләр	3-4
Бассейны	Бер тапкыр килүчеләр	5-7
Автовокзаллар	Пассажирлар пик сәгатендә	10-15
Ял зоналарында пляжлар һәм парклар	100 бер тапкыр килүче	15-20
Кыска вакытлы ял базалары (спорт, чаңгы, балык тоту, аучылык һ.б.)	100 бер тапкыр килүче	10-15
Ял һәм шифаханә йортлары, профилактория шифаханәләре, предприятиеләрнең ял базалары һәм туристлык базалары	100 ял итүче һәм хезмәт күрсәтүче персонал	3-5

Искәрмә:

Тәүлеклек эшли торган төрле режимлы объектлар төркеменә хезмәт күрсәтү стоянкаларын проектолаганда һәр объект буенча машина урынының исәп-хисап санын 10-15 %ка киметү рәхсәт ителә.

Торак зоналар территориясендә, халыкка мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре, сәүдә һәм ял предприятиеләре, спорт биналары һәм корылмалары янында, хезмәт кушымтасы урыннарында (бер урыннан да ким булмаган) автостоянкаларны проектлаганда инвалидларны транспорт өчен аерып күрсәтергә кирәк.

4.12. Территорияләрне төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә шәһәр җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән халыкның тәэмин ителеш дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләрен 19 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

19 нчы таблица

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән халыкның тәэмин ителешенең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре

Объектның исеме	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеше дәрәжәсе (кв. метр/кеше).	Халык өчен территориаль мөмкинлекләрнең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
шәһәр торак пунктлары өчен	10	билгеләнми

Искәрмә.

Урманнар әйләнәсендә урнашкан торак пунктлар өчен эре елгаларның һәм сулыкларның яр бие зоналарында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр мәйданын кечерәйтү рөхсәт ителә, әмма ул 20 %тан артмый. яшелләндерелгән территориянең аерым участкалары мәйданына балаларның ялы, уеннары өчен мәйданчыклар, жәяүлеләр өчен юллар керә, әгәр алар участокның гомуми мәйданының 30%ыннан артмаса.

Торак пунктта яшел утыртмаларны планировка структурасын һәм җирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә күз алдында тотарга кирәк. Торак пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм булганнарын реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел утыртмаларны максималь саклауны һәм файдалануны күздә тотарга кирәк.

Гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары мәйданнарын парклар - 10 гектардан да ким булмаган күләмдә, бакчалар - 3 гектардан ким булмаган күләмдә; скверлар - 0,5 гектар күләмендә кабул итәргә кирәк.

Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принципларын, объектлар параметрларын шәһәр төзелешендә «СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә кабул итәргә кирәк.

4.13. Шәһәр җирлегенең халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендәге җирле әһәмияттәге объектлары.

4.13.1. Шәһәр җирлеге халыкның электр белән тәэмин итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.

Электр белән тәэмин итү системаларын проектлауны РД 34.20.185-94 «Шәһәр электр челтәрләрен проектлау инструментлары» (2 бүлек), 31-110-2003 «Торак һәм

ижтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау» (6 бүлек), «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмә (2 бүлек) таләпләре нигезендә билгеләнә торган электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренең чагыштырма исәп-хисап йөкләнешенең зур күрсәткечләрен 20 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

20 нче таблица

Электр энергиясе чыгымының эре күрсәткечләре

Халык саны (мең кеше)	Торак пункт					
	табигый газдагы плиталар белән (кВт/кеше)			стационар электр плиталары (кВт/кеше) белән		
	тулаем торак пункт буенча	шул исәптән:		тулаем торак пункт буенча	шул исәптән:	
		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары		үзәк	микрорайоннар /төзелеш кварталлары
3-50	0,43	0,55	0,40	0,52	0,65	0,50
3 тән кимрәк	0,41	0,51	0,39	0,50	0,62	0,49

Искәрмәләр:

1. Торак пунктта газ һәм электр плиталары булган торак йортлар булганда күрсәткечләр интерполяция ысулы белән аларның нисбәтенә пропорциональ рәвештә билгеләнә.
2. Торак пункт үзәге төшенчәсе дигәндә территорияне төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре шактый тупланган территорияне аңларга кирәк.
3. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләреннән йөкләнеш исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:
  - табигый газда плиталары булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6;
  - стационар электр плиталары булган торак пунктлар өчен: 1,1 - 1,5.
 Торак пункт үзәге территориясенә зур әһәмият алырга кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасы киеренкелеген сайлау, перспективалы электр челтәрләре үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы бүлүче электр челтәре комплексы челтәрләрен перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен киеренкелек исәпләү срогы һәм киеренкелек системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ яисә 35 - 110 - 330 - 750 кВ.

Электр белән тәэмин итү системасының киеренкелеге энергия трансформациясенең иң аз баскычларын исәпкә алып сайланырга тиеш. Якин арада 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы аеруча максатка ярашлы.

Электр челтәрләрен проектлау, торак пунктларны һәм аларга якин территорияләре кулланучыларны исәпкә алып, 35 - 110 кВ көчәнешле һәм 6 - 20 кВ көчәнешле электр белән тәэмин итүче челтәрләр белән комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство карамагына бәйсез рәвештә, төрле кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәэмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга тәкъдим ителә.

Электр белән тәэмин итү системасын проекттаганда проектлана торган территорияләр категориясе нигезендә аның ышанычлылыгын тәэмин итүгә карата таләпләрне исәпкә алырга кирәк.

Беренче категориягә электр кабул итү бүлмәләре керә, аларның электр белән тәэмин ителешен өзү кешеләр тормышы өчен куркыныч булырга мөмкин, шәһәр хужалыгының аеруча мөһим элементларының эшләвен бозу.

Икенче категориягә электр кабул итү бүлмәләре керә, аларның электр белән тәэмин ителешен өзү халыкның шактый санының нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.

Өченче категориягә калган беренче һәм икенче категорияне билгеләүгә туры килми торган барлык электр кабул итү бүлмәләре дә керә.

Махсус төркемгә электр кабул итү бүлмәләре керә, аларның өзлексез эшләве кешеләрнең, шартлауларның, янгыннарның һәм кыйммәтле төп жиһазларның зарарлануын булдырмау максатыннан производствоны һәлакәтсез туктату өчен кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проекткауны гамәлгә ашыру Электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм 2006 елның 02 июнендәге «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәт турындагы нигезләмәнең 2 бүлегә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

4.13.2. Шәһәр жирлегә халкының жылылык белән тәэмин итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.

Торак пунктларның канализация системаларын проекткауны кирәк Жылылык белән тәэмин итү системаларын проекткауны жылылык белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып, «Жылылык челтәрләре» СНиП 41-02-2003 (5 бүлек), ГОСТ Р 54964-2012 "Туры килүне бәяләү. Күчмәс мөлкәт объектларына экологик таләпләр" (А кушымтасы) таләпләренә туры китереп билгеләнә торган исәпләнгән жылылык йөкләнешләре күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарына, жылылык йөкләнешләре үзәкләренә урнаштырырга тәкъдим ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнгән булырга тиеш.

Жылылык челтәрләрен сузу трассалары һәм ысуллары СНиП 41-02-2003 «Жылылык челтәрләре» (9 бүлек), СП 42.13330.2011 СНиПның актуаль редакциясе 2.07.01-89* «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (12 бүлек) таләпләре нигезендә карарга кирәк.

4.13.3. Шәһәр жирлегә халкының газ белән тәэмин итү объектларында норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.

Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проекткау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү «Газ белән тәэмин итү системалары» СНиП 42-01-2002, «Газ белән тәэмин итү һәм газ куллану системаларының куркынычсызлыгы кагыйдәләре» ПБ 12-529-03 таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итүнең һәм газлаштыруның генераль схемасы нигезендә торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Газ куллануның зур күрсәткечен түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк:

- үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителеш булганда - бер кешегә елына 120 куб. м;
- газ суларын кайнар су белән тәэмин иткәндә - бер кешегә елына 300 куб. м;
- кайнар су белән тәэмин ителеш булмаганда - бер кешегә елына 180 куб. м.

Газ белән тәэмин итү һәм газ белән тәэмин итү станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ үткөрү пунктларын торак пунктның торак төзелеше территориясеннен читтө, ялланган яктан урнаштырырга кирәк.

Газ тутыру станцияләрен урнаштыру өчен жир кишәрлекләренең максималь күләмнәре, аларның житештерүчәнлегенә карап, елына 10 мең тонна - 6 га; елына 20 мең тонна - 7 га; елга 40 мең тонна - 8 га тәшкил итә.

Газ тутыру пунктларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләренең күләмен 0,6 гектардан да артык алмаска кирәк.

4.13.4. Су белән тээмин итү объектларында шәһәр жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.

Торак пунктларны су белән тээмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су белән тээмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыру таләпләре нигезендә 30.13330.2020 «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү», 32.13330.2020 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тээмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткөрүгә санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм уздыруга санитар-эпидемиологик таләпләр» СанПиН 2.1.3684-21 «Яшәү мохите факторлары өчен куркынычсызлыкны һәм (яисә) зарарсызлыкны тээмин итүгә таләпләр» СанПиН 1.2.3685-21, ГОСТ 2761-84 «Үзәкләштерелгән хужалык-су белән тээмин итү чыганаclarы. Гигиеник, техник таләпләр һәм сайлау кагыйдәләре», СанПиН 2.1.4.1110-02 «Эчәр өчен билгеләнгән су белән тээмин итү һәм суүткәргечләрне санитар саклау зоналары», шулай ук авыл жирлеген су белән тээмин итүнең расланган схемасы нигезендә.

Халыкның хужалык-эчә торган ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырма күрсәткечен түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк:

– эчке суүткәргеч һәм канализация белән жиһазландырылган, ванна һәм жирле су жылыткычлары булган биналар өчен - бер кешегә 200 литр;

– эчке суүткәргеч һәм канализация белән жиһазландырылган биналар өчен, үзәкләштерелгән кайнар су белән тээмин ителеш тәүлегенә 270 литр тәшкил итә.

Су алу корылмаларының типларын һәм урнашу схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитария шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су үткөрү челтәрләрен божра белән проектларга кирәк. Суүткәргечләрнең тупик сызыкларын куллану рөхсәт ителә:

– һәлакәтне бетерү вакытына су белән тээмин итүдә тәнәфес булуга юл куйганда житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

– торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;

– янгынга каршы яисә хужалык-янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен, линия озынлыгына 200 метрдан да артык булмаган озынлыкта янгын сүндерүгә карамастан.

Биналар һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләренең тышкы суүткәргеч челтәрләре бөгелү рөхсәт ителми.

4.13.5. Су бүлеп бирелгән объектларда шәһәр жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.

Торак пунктларны канализацияләү системаларын проектлауны СП 30.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.01-85* "Биналарның эчке суүткәргече һәм канализациясе", СП 32.13330.2012 СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.04.03-85* "Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар", СП 42.13330.2011

СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм тәзү" (12 бүлек) нигезендә башкарырга кирәк.

Көнкүреш агымлы суларны тәүлеклек уртача уртача исәпләнгән су белән чыгару территориядә һәм яшел утыртмаларда су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклек уртача уртача исәпләнгән су куллануга тигез итеп кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлөгәндә, уртача тәүлеклек (бер елга) сулыкны аерып алу түбәндәге күләмдә рәхсәт ителә:

- шәһәр торак пунктлары өчен - бер кешегә 550 л/тәүлек;

- авыл торак пунктлары өчен - бер кешегә 150 л/тәүлек.

Агып төшүче суларның чистарту корылмалары майданын елның жылы чорында торак пунктны торак төзелешенә карата өстенлек итүче жыллар өчен билгеләнгән яктан су агымы буенча түбәнрәк юнәлештә урнаштырырга кирәк.

Йорт яны жир кишәрлекләре белән индивидуаль йортларда яшәүче халык өчен төзелешнең тыгызлыгы түбән булу, агып төшүче суларны чистартуның үзкыйммәте, рельефның катлаулылыгы аркасында, автоном су чыгару системасын төзекләндерү мөмкин.

Канализациянең автоном системасы агып төшүче суларны өйдән чыгарудан жыюны, аларны чистартыр өчен автоном корылмаларга илтүне, агып төшүче суларны муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш. Чистарту корылмаларын йорт биләмәләре территориясендә яки берничә бина (кагыйдә буларак, социаль-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектлары) өчен аерым торучы чистарту корылмалары буларак урнаштырырга тәкъдим ителә.

5. ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ МАТЕРИАЛЛАРЫ

Нормативлар түбәндәге норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә әзерләнгән:

Федераль законнар:

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы (02.07.2021 ред.).

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон (01.07.2021 ред.).

«Күмү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон.

Россия Федерациясенең башка норматив актлары:

«Методик рекомендацияләр турында» Россия Мәгариф һәм фән министрлыгының 2016 елның 04 маендагы АК-950/02 хаты Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен якинча әһәмияткә ия» (2016 елның 08 августындагы ред.).

РФ Сәламәтлек саклау министрлыгының "Ашыгыч ярдәм күрсәтү тәртибен, шул исәптән ашыгыч махсулаштырылган медицина ярдәмен күрсәтү тәртибен раслау турында" 20.06.2013 № 388н боерыгы.

РФ Сәламәтлек саклау министрлыгының "Сәламәтлек саклау өлкәсендә халыкның ресурслар белән тәэмин ителеш нормативларын һәм нормаларын куллану турында методик тәкъдимнәрне раслау турында" 2018 елның 20 апрелдәге 182 номерлы боерыгы.

Россия Мәдәният министрлыгының "Россия Федерациясе субъектларына һәм жирле үзидарә органнарына мәдәният оешмаларын үстерү һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәт белән тәэмин итү буенча методик тәкъдимнәрне раслау турында" 02.08.2017 № Р-965 боерыгы.

Татарстан Республикасының норматив актлары:

Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары түбәндәгеләр белән расланган: Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрдәгә 1071 номерлы карары белән (15.11.2022 № 1217 ред.).

«Ижтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән 2024 елга кадәр тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Чистай муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 44-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрдәгә 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (4.10.2021 ел ред.).

«Калдыклар, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә, Татарстан Республикасының территориаль схемасын раслау турында» 2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы ТР МК карары.

«Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 12 декабрдәгә 922 номерлы карары.

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының норматив актлары:

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районы Советы № 55/10 03.05.20 ел карары белән расланган Чистай муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр кертү).

Министрлар Кабинетының 27.03.2021 ел, №172 карары белән расланган Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы (кертелгән үзгәрешләр белән).

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлегенә Чистай шәһәр Советы 16.07.20 ел, №49/1 карары белән расланган Чистай муниципаль районының «Чистай шәһәре» муниципаль берәмлегенең генераль планы.

2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-иқтисадый үстерү стратегиясен (2019 елның 25 декабрдәгә үзгәрешләр белән) раслау турында (Татарстан Республикасы Законнары 05.04.2019 N 31-ТРЗ, 25.12.2019 N 112-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законнары редакциясендә) 2015 елның 17 июндәгә 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы.

2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районының социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр жыйнагы:

СП 42.13330.2016 "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү. СНИП актуаль редакциясе 2.07.01-89 * Россия Төзелеш министрлыгы 2016 елның 30 декабрдәгә 1034/пр, 10.02.2017 ред.) боерыгы белән расланган

СП 35-106-2003 «Өлкән яшьтәгә кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру».

СП 30.13330.2020 "Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү".

СП 32.13330.2018 «СНИП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар».

СП 59.13330.2020 «СНИП 35-01-2001 Халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен биналар һәм корылмалардан файдалану мөмкинлегенә».

СанПиН 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера

навасына, туфракка, торак урыннарына, житештерү, ижтимагый биналарны эксплуатациялөүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткөрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр».

СанПиН 1.2.3685-21 «Яшәү тирәлеге факторларының кеше өчен куркынычсызлыгын һәм (яисә) зарарсызлыгын тәэмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләр».

МДК 11-01.2002 "Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм тоту тәртибе турында тәкъдимнәр".

Башка документлар:

Янгын сагы объектларын проектлау нормалары. НПБ 101-95 РФ Эчке эшләр министрлыгының ГУГПС идарәсе белән расланган, РФ Эчке эшләр министрлыгының 30.12.1994 № 36 боерыгы белән кертелде.

Интернет-чыганаclar:

Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы (ТП ФИС)
- <https://fgistr.economy.gov.ru>.

Дәүләт статистикасының федераль хезмәте - <http://gks.ru>.

Татарстан Республикасы Чистай муниципаль районы администрациясенә рәсми сайты - <https://chistopol.tatarstan.ru/>

Нормативлар әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

- авыл жирлегенә административ-территориаль төзелешә;
- авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;
- табигать-климат шартлары;
- Чистай муниципаль районының социаль-иқътисадый үсеш программасы;
- социаль-иқътисадый үсеш фаразы;
- жирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәрә.

Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, алар өчен нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкының тәэмин ителешенә минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь рөхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнгән, Россия Федерациясә Шәһәр төзелешә кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләр, шулай ук нормативлар проектын эшләүгә техник йөкләмә белән билгеләнгән.